

เห็นอะไรจากมือเบาะรถกรรสีสาน

.....ระพี สาคริก

ถัดจากช่วงกลางเดือนมกราคม 2538 มาไม่กี่วันก็มีข่าวรายงานว่า เกษตรกรรายย่อยในภาคอีสานกลุ่มมือเบาะเดินทางเข้ากรุงเทพฯ. ในว่าจะมุ่งมาทำเนียบรัฐบาลเพื่อทวงสัญญาที่ให้ไว้ในอดีตหลายข้อ และในที่สุดเรื่องก็มาจบลงหลังจากกลุ่มตัวแทนได้เข้าพบและเจรจากับนายกรัฐมนตรีที่บ้านเมื่อค่ำวันที่ 28 เดือนเดียวกันและทยอยกันกลับบ้าน

ปัญหาการเรียกร้องจากเกษตรกรจนถึงมีการก่อมือเบาะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า จนถึงปีที่ผ่านมาก็ยังมีมือเบาะกลุ่มชาวนาภาคกลางเดินทางเข้ากรุงเทพฯ. กับอีกด้านหนึ่งคือบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีวิ่งออกไปเจรจาชายข่าวและกลับมาด้วยหน้าตาไม่แจ่มใสในขณะที่นักข่าวรุมถาม ทำให้ผู้เขียนต้องนำเอาเรื่องเก่า ๆ ที่เขียนไว้เกี่ยวกับปัญหาการตลาดของผลิตภัณฑ์เกษตร มาเขียนใหม่อีกครั้ง และนำลงพิมพ์ในที่ต่าง ๆ หลายแห่งในหัวข้อเรื่อง **อิสรภาพในการมองเห็นตลาดของเกษตรกรไทย**

ซึ่งจริง ๆ แล้วคงไม่เพียงเกษตรกรเท่านั้นที่มองเห็นตลาดอย่างขาดรากฐานที่อิสระจึงทำให้ผลิตภัณฑ์เข้าไม่ถึงสัจธรรมของตลาด แม้อีกด้านหนึ่งก็พบได้เช่นกันว่า **ผู้ชนไปบริหารประเทศก็มีความคิดที่ขาดอิสรภาพอันพึงหวังได้** ยากที่จะช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปอย่างจริงจัง นอกจากเมื่อเกิดปัญหามักพูดแทบทุกครั้งว่า **ผมได้สั่งการไปแล้ว** ซึ่งจะเป็นลักษณะของการแก้ปัญหาลูกโซ่ที่ติดต่อกันมาโดยตลอดอย่างแก้ไขได้ยาก

อนึ่ง สิ่งที่น่าประหลาดอยู่ในรากฐานคนไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งสะท้อนภาพออกมาปรากฏค่อนข้างเด่นชัดในปัจจุบันก็คือ **การมองปัญหาที่มุ่งทิศทางออกจากตัวเอง** กับอีกด้านหนึ่ง **หากต้องการอะไรก็มักมีแนวโน้มเรียกร้องเอาจากคนอื่น** ซึ่งสืบเนื่องมาจากการที่ชีวิตหลุดจากรากฐานจริงของตนทำให้พึ่งพาสิ่งของที่ปรากฏอยู่ในตัวเองไม่ได้ **การพัฒนา** **ด้วยการจัดการศึกษาที่หวังว่าจะช่วยให้แต่ละคนเติบโตขึ้นมาด้วยคุณค่าของความเป็นมนุษย์จึงไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์** อีกทั้งยังทำให้ทิศทางเปลี่ยนแปลงต้องเกิดสภาพกลับหัวกลับหางดังจะพบได้ในทุก ๆ เรื่อง

หากนำเอาสมมติฐานที่เป็นความหวังมาใช้เป็นพื้นฐานคงเห็นได้ว่า เกษตรกรซึ่งเป็นคนระดับล่างน่าจะมุ่งปฏิบัติในสิ่งซึ่งตนเองรักและมีความคิดความเชื่ออย่างแน่วแน้อย่างไม่หวั่นไหวต่อกระแสสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีคนอื่นนำมาล่อตาล่อใจ แม้อันเรื่องการตลาดซึ่งแต่ละคนน่าจะมองเห็นได้เองอย่างอิสระโดยไม่ต้องแก้กันมา เรียกร้องเอาจากคนอื่น

ส่วนคนในกลุ่มซึ่งขึ้นไปอยู่ระดับบนและรับหน้าที่บริหาร เมื่อมีเหตุการณ์จากด้านล่างเกิดขึ้นก็ไม่นำมองด้วยทิศทางออกจากตัวเองเช่นกันว่า **คงมีอะไรไม่ทนทนหลัง** ไม่ว่าจะจริงหรือไม่ยอมไม่ใช้วิธีมองปัญหาที่ลึกซึ้งถึงปัญหาจริง อนึ่ง หากยังจำกันได้ถึงเรื่องราวเก่า ๆ ซึ่งก็ผ่านพ้นมาไม่นานนักที่เคยพบว่า **เมื่อมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น มักเหมาะเอาว่าเป็นคอมมิวนิสต์** ดังนั้นหากไม่ยัดคิดอยู่เพียงรูปแบบแต่มองได้ลึกซึ้งถึงรากฐานจริงน่าจะเห็นว่า **สังคมไทยเท่าที่เป็นมาแล้ว ยังไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก หากไม่ยัดคิดอยู่เพียงด้านที่เป็นรูปแบบก็น่าจะมองเห็นได้** แต่เมื่อมาถึงจุดนี้ก็ทำให้ต้องหยุดคิดและถามตัวเองว่า **เราใจร้อนเกินไปหรือเปล่า** หรือว่าเป็นเพียงการนำมาชี้ให้คนที่พอจะเห็นได้สามารถมองเห็น ชัดเจนยิ่งขึ้นเท่านั้น เนื่องจากคนซึ่งดำรงอยู่ร่วมกันย่อมมีความหลากหลายในระดับต่าง ๆ

อนึ่งผู้เขียนเคยกล่าวถึง **ภาพสะท้อนจากสิ่งซึ่งเป็นความจริงในสังคมไทยในปัจจุบัน ปรากฏออกมาให้เห็นด้วยทิศทางที่กลับหัวกลับหาง** หากพิจารณา เริ่มต้นจากวิถีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตจากเด็กขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งโดยสมมติฐานควรมีรากฐานจิตใจเบิกกว้างยิ่งขึ้น ช่วยให้สามารถครอบคลุมภาวะหลากหลายของชนรุ่นหลังซึ่งชีวิตและประสบการณ์ยังมาไม่ถึง ช่วยให้มีความเข้าใจอีกทั้งยอมรับได้อย่างลึกซึ้ง สามารถสร้างความร่วมมือให้แก่ทุกคนยังเกิดขวัญและกำลังใจที่จะเรียนรู้และปฏิบัติงานเพื่อการสร้างสรรค้อย่างจริงจังได้

แต่จากสภาพที่เป็นจริงกลับพบว่า ส่วนใหญ่ยังมีความคับแค้นยิ่งขึ้นจากรากฐานจิตใจถึงสิ่งซึ่งแสดงออกมาปรากฏแม้การแยกส่วนระหว่างงานเพื่อส่วนรวมกับส่วนตัวโดยนำเอามาตรการในด้านรูปวัตถุมาใช้เป็นเครื่องมือ และในด้านของงานเพื่อส่วนรวมก็สะท้อนภาพของการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนโดยการ **เน้นใช้อำนาจเหนือการใช้คุณธรรม** ดังจะพบกับคำสารภาพความจริงที่ปรากฏออกมาอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งสิ่งที่ใกล้ตัวที่สุดและเห็นได้ง่ายในขณะนี้คือ คำกล่าวที่ติดอยู่กับริมฝีปากตลอดเวลาคือ **ผมสั่งการไปแล้ว หรือ ผมยังไม่ได้สั่งการเลย** เป็นต้น กับความคิดซึ่งเชื่อกันอย่างปราศจากการรู้ได้ถึงว่า **ต้องเข้าไปมีอำนาจจึงจะช่วยแก้ไขปัญหามันเมืองได้** ทำให้รากฐานที่ปรากฏอยู่ภายใต้ระบบสังคมไทยยังคงกำหนดโครงสร้างให้คนในกลุ่มความคิดทำนองนี้ เข้าสู่อำนาจเป็นสังฆกรรม

ที่หยิบยกเอาประเด็นนี้ขึ้นมาเขียนหาโช่ม่งที่คับข้องใจไม่ หากประสงค์จะชี้ให้เห็นถึงสิ่งซึ่งน่าจะเป็นความจริง และถ้ามองที่ส่วนปลายซึ่งเห็นได้ง่ายจะพบว่า **ใครหรือคนกลุ่มไหนขึ้นไป ส่วนใหญ่ย่อมสะท้อนให้เห็นภาพของสิ่งที่กล่าวมาแล้วคือเนื้อกันมาเรื่อย ๆ**

หลักธรรมได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า **มนุษย์ที่เกิดมามีแสงสว่างหาความสุขและความสงบ อีกทั้งยังชี้ชัดถึงความ -** หมายของความสุขไว้อย่างถึงแก่น และความหวังที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยก็คือความสงบและความสุขเช่นกัน จึงทำให้เห็นว่าทั้งสองสิ่งน่าจะเป็นพื้นฐานเดียวกันอย่างชัดเจน

หลักธรรมได้ชี้ไว้ว่า **หากแต่ละคนมุ่งแก้ปัญหาซึ่งตนเองกำลังเผชิญอยู่โดยเริ่มต้นจากการพิจารณาถึงความรู้สึกซึ่งปรากฏขึ้นในตนเองและคับคั่งก่อน ย่อมมีโอกาสแก้ปัญหาได้อย่างจริงจังในทุก ๆ เรื่อง** ดังนั้นหลักในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยหากไม่ยึดติดอยู่กับปลายเหตุย่อมเห็นได้ชัดเจนว่าหาโช่ม่งเน้นอยู่ที่การเลือกตั้ง ส.ส. และรัฐสภาหรือรัฐธรรมนูญไม่ เนื่องจากสรรพสิ่งดังกล่าวล้วนเป็นเพียงเครื่องมือเท่านั้น แต่ในเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างต่างก็มีสองด้านอยู่ร่วมกัน เมื่อมีการเน้นอยู่กับด้านหนึ่งย่อมช่วยให้รู้ความจริงว่ามีการขาดความเข้มแข็งในอีกด้านหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากขาดด้านซึ่งถือเป็นรากฐาน

ส่วนซึ่งควรมีอยู่ในรากฐานเพื่อหวังได้ว่า หากสามารถมุ่งพัฒนาอย่างจริงจังน่าจะได้รับผลอันพึงปรารถนาตามเป้าหมายของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงน่าจะ ได้แก่ **การมุ่งทิศทางการพิจารณาบทพหุที่ตัวเองของชนในกลุ่มซึ่งเข้าไปสู่ด้านที่มีอำนาจเหนือกว่า เพื่อมุ่งสู่ความเป็นผู้รู้ปัญหาถึงสิ่งที่เป็นความจริง** ทำให้แต่ละช่วงซึ่งมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นย่อมมีแนวโน้มที่ไม่เน้นการโทษคนอื่นสิ่งอื่นแต่แสดงความรับผิดชอบได้อย่างกล้าหาญ และมองคนในระดับรอง ๆ ลงมาจนถึงล่างสุดจากรากฐานความรู้สึกที่มีเมตตาธรรมและเข้าใจจริง ซึ่งเรียกกันว่า **มีความจริงใจ**

ผู้เขียนเคยกล่าวไว้ในความตอนหนึ่งของข้อเขียนซึ่งเขียนขึ้นหลังจากเหตุการณ์รุนแรงในช่วงเดือนพฤษภาคม เมื่อร่วม 3 ปีมาแล้วว่า **เรายังคงอยู่บนพื้นฐานประชาธิปไตยซึ่งมีความอยากเป็นเงื่อนไข่มพองอยู่ในรากฐาน** ดังจะพบได้ทั่วไปในสภาพที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นพรรคซึ่งมีการไล่ไล่ในไว้ด้วยความไม่เป็นพวกไม่ว่ากลุ่มไหน โดยที่ภายในแต่ละกลุ่มมักมีสภาพดังกล่าวและมีด้านซึ่งตกอยู่ในสภาพติดเปลือกเป็นคนส่วนใหญ่ ซึ่งในที่สุดก็แยกตัวออกเป็นสองขั้วแล้วหวนกลับมากระทบกันเบาบางหนักบ้างเป็นช่วง ๆ

หากสภาพเงื่อนไข่มพองปรากฏอยู่ในรากฐานดังกล่าว ยังคงอยู่กับคนส่วนใหญ่ และไม่เพียงส่วนใหญ่ในด้านปริมาณ หากใหญ่ในน้ำหนักและอำนาจจากรูปวัตถุ การที่สังคมจะก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างมุ่งวิถีทางสู่เป้าหมายที่แท้จริง แทนการมองเห็นภาพของการนำม้อ้างเพื่อประโยชน์อย่างอื่น คงต้องเผชิญกับสภาพล้มลุกคลุกคลานหรือบางครั้งอาจไม่เพียงการล้มแต่ฝังลงใต้พิภพคืนต่อไปอีกเป็นสังฆกรรมที่หลีกเลี่ยงไม่พ้น.

ลงพิมพ์ใน น.ส.พ. สังคมวิถี ๓๐๖ น.
ฉบับพิเศษที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ หน้า ๖